

[Automatisk tekstet av Autotekst med NB Whisper. Kan inneholde feil.]

[SPEAKER_00]

Du hører nå en podkast fra Universitetet i Stavanger.

[SPEAKER_03]

En podkast i regi av Universitetet i Stavanger hvor vi diskuterer fag, karriere og studieliv med både de som studerer, og de som jobber med jus.

Jeg heter Tobias, og denne episoden handler om familierett.

Sammen skal vi gå gjennom temaer som ofte oppleves som utfordrende, slik at du som lytter er litt bedre forberedt til eksamen.

Vi begynner derfor litt overordna med familierettsfaget før vi går nærmere inn på sameie og kjevdelling.

For å styrke det faglige nivået har vi fått med oss en ledende ekspert innenfor familierett, Asbjørn Strandbakken.

Velkommen skal du være, Asbjørn.

Tusen takk.

Du er jo professor ved UiB, og også foreleser her på UiS.

Du har bl.a.

skrevet boka 'Økonomisk familierett'.

Så, hva er det som gjør familierett så spennende for deg?

[SPEAKER_04]

For det første er jeg professor ved UiA, og så har jeg bistilling ved Universitetet i Bergen, men jeg har vært lenge på UiB.

Hva gjør familieretten spennende?

Det angår jo alle.

Det angår absolutt alle i samfunnet.

Alle har en familie.

Og det er lett å relatere seg til problemstillingene.

En har hørt om folk som skilles, og folk som gifter seg, og hva skjer.

Så det er jo et veldig praktisk fag.

Og så er det jo et system i det faget som gjør at jeg syns det er fascinerende at hvis du får grep på helheten i faget, så forstår du veldig godt.

Og hvis du bare ikke klarer det, så sliter du.

[SPEAKER_03]

Nei, men jeg er helt enig, jeg har hatt faget selv.

Og for å gjøre faget litt ekstra relevant for studenter, så har vi også fått med oss en førsteårsstudent som tar faget nå.

Velkommen til deg, Jone.

Jo, takk.

Hva syns du er mest utfordrende med familierett?

[SPEAKER_02]

Det er vel egentlig det Strandbakken sa, at du må se bestemmelser i sammenheng.

Det syns jeg er vanskelig, for hvis ikke så skjønner du ikke så mye.

Så du må se ulike temaer i sammenheng for å skjønne hvorfor temaene er som de er.

[SPEAKER_03]

Nei, men jeg er enig.

Hvis vi begynner helt overordna, Asbjørn, kan du forklare hva familierettsfaget handler om, og hvilke hensyn som er sentrale i det faget?

[SPEAKER_04]

Det som er interessant, er at en rettslig overbygging av et samliv, hvor det ligger en følelse i bunnen, og så skal man putte på jussen på et sånt samliv og regulere det, er jo fascinerende.

Og så er det ulike hensyn ved de ulike problemstillingene, for hvis en jobber med familierett, så kommer en faktisk nesten gjennom hele privatretten.

Det er både gjeldsansvar, det er folk går konkurs, det er avtalerett ... Du drar med deg hele privatretten, egentlig gjennom familieretten.

Iallfall hvis du jobber med den formuerettslige biten, den økonomiske familieretten.

Så det er nok ulike hensyn som gis gjelden, men det er nå et vernebehov.

En skal beskytte det livsfellesskapet som ligger der, og at en må tolke reglene ut ifra et sånn ideelt motiv i forhold til ...

Det er et livsfellesskap i bunnen, og så er det rettsregler som regulerer det livsfellesskapet.

Det er litt spesielt med familieretten.

Når du kjøper en bil, er det ikke noe forhold til selgeren osv.

Inngår du avtale mellom ektefeller, skal det helst være en følelsesmessig relasjon.

[SPEAKER_03]

Det er sikkert det som gjør det så vanskelig, at du tar hele formueretten i ett fag.

Men ja, vi kan gå litt videre.

Fordi det mange sliter med i faget her, er jo dette skillet mellom eierforhold og formuesordning.

Hvordan vil du forklare den forskjellen mellom disse begrepene?

[SPEAKER_04]

Nei, det viktigste er å tvinge hjernen til å forstå at det er to store begrep eller to overbegrep her, og den ene går på eierforhold.

Da snakker du bare om

Eiendomsrett til de ulike eiendelene eller formuesgodene som ektefellene har, og så har du det som går på formuesordning, og da snakker du om delingsregler.

Det er faktisk veldig krevende, for du må holde to tanker i hodet samtidig.

Hvem eier det?

Det trenger ikke være så veldig interessant, for hvis du deler alt likt, så spiller det ingen rolle om du eier det eller ikke.

Du ender jo opp med 50 % av det uansett, men det er ikke dermed sagt at du ... har eiendomsrett til det under ekteskapet, men du får 50 % av den økonomiske verdien ut i tilfelle de går fra hverandre.

Så det er litt krevende, og det har vi veldig stor forståelse for.

Min erfaring er at en må jobbe, diskutere og ikke minst ...

Du må tvinge hjernen til å forstå at begreper som tilsynelatende sier noen ting, ikke faktisk gjør det likevel.

[SPEAKER_03]

Men når blir forskjellen viktig i praksis, altså på eksamen f.eks.?

[SPEAKER_04]

Nei, den er jo alltid viktig.

Det er bare et begrepsapparat som må være inne.

Du kan nesten ikke skrive ... Du er flaks hvis du kommer gjennom eksamen uten å avsløre at du bommer på dette fordi det er så fort gjort.

Og si at ja, OK, så var det jo noe de hadde felles.

De hadde felles?

Nei.

At de eide det felles?

Nei.

Når det er samme?

Nei.

Det er faktisk bare et begrepsapparat som tar litt tid.

Kommer du gjennom lydturen, så er du der.

Da forstår du det for evig tid.

Hvis du ikke skjønner det, så sliter du.

Du kommer gjennom eksamen selv om du avslører at du ikke har skjønt det.

Det er greit nok, for det er krevende.

Men du får ikke den store gleden av faget hvis du ikke klarer å plassere begrepene riktig.

[SPEAKER_03]

Men innenfor formuesordning, hvilke begreper har vi der, som er ganske viktig?

[SPEAKER_04]

Det er jo felleseie og særeie, det er bare de to begrepene vi har.

Så enkelt er det.

[SPEAKER_03]

Hva er forskjellen på de to?

[SPEAKER_04]

Litt sånn overordna?

Har du formuesordning felleseie, så deler du alt likt.

Deler du på midten, har du særeie, så deler du ingenting.

Hver beholder sin egen formue uten å måtte dele med den andre.

Så det er veldig stor betydning.

Det er helt avgjørende.

[SPEAKER_02]

Er det sånn at eierforholdet kan ha noe å si for formuesordningen ved f.eks. separasjon eller skilsmisse?

Er det noen situasjoner hvor det kan være gjeldende?

[SPEAKER_04]

Hvis du eier en ting, så får du beholde den etter at du går fra.

Så hvis du eier en ting 100 %, så beholder du ting.

Du må kanskje betale den andre ektefellen ut, for det er ting som er skaffet under ekteskap og skapt i fellesskap eller under samlivet.

Og da skal den andre ektefellen ha halvparten av verdien, men tingen sitter du

igjen med.

Så du har eierposisjon hele veien, men du må kanskje betale ut halvparten av verdien som følge av at du har en likedelingsordning.

[SPEAKER_03]

Men når vi først er inn på det med formuesordning, så er jo skjevdeling et veldig sentralt begrep.

Kan du forklare hva det er?

[SPEAKER_04]

Jeg synes jo det er litt overdreven betydning, egentlig, skjevdeling, fordi at ... Det er bare en regel om at visse typer verdier kan holdes utenfor delingen.

Hvis de er ervervet ved arv eller gave, eller noe du hadde før.

Det er fortsatt et underbegrep under felleseie.

Det hører inn under begrepsparet felleseie-særeie, så er det altså felleseie.

Hvis du ikke krever skjevdeling, så vil det bli likedelt.

Den arven du hadde, den ... Nei, jeg bryr meg ikke om å kreve skjevdeling, så da blir det delt i to.

Byggingsmessig så hører man denne skuffen felleseie.

Det inngår i felleseie, men det er en særlig regel som åpner for at i stedet for å dele alt likt, så kan du altså anvende paragraf 59 og ta det ut med den.

Og en tilsvarende regel har du i paragraf 61.

Så med en overbygning av det hele, det er altså felleseie.

[SPEAKER_03]

Så det er mer et unntak fra felles?

Er det en egen kategori, kanskje?

[SPEAKER_04]

Ja, det er iallfall en regel som istedenfor å dele alt likt, så kan du altså ha, som det står i paragraf 58, skal altså utgangspunkt deles likt.

Og paragraf 59 er et eksempel for å fravike den.

Men det er jo ikke en egen formuesordning osv.

Det er et underbegrep under felleseien.

Hva er det viktigste vilkåret å få med seg her?

Nei, det må jo være en verdi som er ervervet på en av de måtene som står i loven.

Det er uttrykkelig definert i § 59 første ledd, at det er erverv av gave eller ting du hadde før.

Så det er jo det første.

Hvis du ikke klarer å identifisere det, så ...

Etter hvert som tiden går, er spørsmålet om du klart kan føre tilbake verdiene du har i dag.

Kan de føres tilbake til ting som du arvet, fikk i gave eller hadde før ekteskapet?

Så vet man at jo lengre tid som går, jo vanskeligere blir akkurat det.

Fikk du en arv i fjor, så vet du hva det er, men hvis du fikk en arv for 30 år siden, så er det ikke sikkert at du ser den igjen.

Og da er det et klarhetskrav i loven.

At det skal kunne klart føre oss tilbake til den type erverv som er kvalifisert for å ta ut etter 59.

[SPEAKER_02]

Du snakka om at 61 også kan gjøre seg gjeldende.

Hvilke bestemmelser kan gjøre seg gjeldende i ekteskapsloven i forhold til skjevdeling?

Er det kun 59 og 61, eller er det andre det kan være lurt å se til når du driver med skjevdeling?

[SPEAKER_04]

Jeg tror du bør fokusere på at du har felleseie som den store paraplyen over det hele.

At alt skal deles likt.

Så vil § 59 og 61 være de praktiske unntakene hvor en kan gjøre unntak fra likedeling.

At du holder arven din utenfor uten å måtte dele med en annen ektefelle.

I forhold til § 61 så kan det være pensjonsrettigheter som ikke skal deles.

I USA har en av og til deling av pensjonsrettigheter.

Det kan også være andre land en deler pensjonsrettigheter.

Men det gjør en altså ikke i Norge, fordi en uttrykkelig unntak i § 61 ...

Tannbørsten som du pusser tennene med, er jo felleseie.

Den inngår i formuesordningen som du har, felleseie, men du har altså 61 år, så gir at du slipper å måtte dele verdiene.

Tannbørsten eller klærne dine, smykkene dine osv. kan tas ut etter 61.

Det inngår i stor paraplyen felles, men så er vi særlige regler som går ut og sier at den type formue kan holdes utenfor, den type eiendeler kan holdes utenfor.

Da er du enten i 59 eller 61.

Praktisk regel for å få oppholde tannbørsten sin.

Jeg syns det er litt greit at du slipper å ha takstmenn inn på badet og så få taksering av tannbørsten, så det er jo veldig greit.

[SPEAKER_03]

Skjevdeling kan også bli veldig komplisert, husker jeg veldig godt.

Av ulike forhold, da.

Men bl.a.

hvis gjeld kommer inn i bildet.

Og verdistigning, f.eks.

Og ombytning av verdier.

Hvordan går man fram i sånne tilfeller?

[SPEAKER_04]

Det har jo kommet noen avgjørelser fra Høyesterett som klangjør dette på ...
... rimelig grei måte.

En avgjørelse i 2002, jeg husker ikke, han viste i læreboken.

Der du anlegger en forholdsmessig del.

Så hvis du arver et hus, eller har et hus, så er det verdt 600 000 når du gifter deg, og det er 200 000 i gjeld på dette huset, så vil du se at to tredjedeler av husets verdi, skjevdelinga, hvis du da stiger til 1,8, så får du ut to tredjedeler av 1,8, så er det den brøk du etablerer ervervet.

Så der har du fått en grei oppskrift av høyesterett.

For så vidt.

Og så gjeld, ombytting ... Ja, verden består av veldig mye spesfindigheter som en ikke alltid kan forutse på forhånd.

Men det som var oppe i praksis, det er jo særlig når du har en ombytting ... Det som var oppe i Høyesterett, er jo aksjetrading.

Da går penger inn og ut hele veien, og til slutt ...

Er det mulig å identifisere hva som egentlig var der?

Hvis det var 1-0, og kanskje måtte hive inn litt penger som du ellers har lagt opp på ekteskapet, så vil dette med økonomisk identitet ... Men jeg tenker jo at skjevdeling er litt oppskrytt, jeg syns det er litt oppskrytt.

Ja.

Veldig oppskutt.

For det er de klare tilfellene hvis du arver den hytten i Sirdal for 15 år siden, så vil du kunne påvise at den hytten står der fortsatt.

Da er det klart at du kan holde verdien utenfor.

Så må du selvfølgelig gi noen modifikasjoner.

Hvis du har pusset den opp og tilført veldig verdiøkning, må den trekkes fra.

Og netto inngangsverdi skal igjen justeres for alminnelig markedsinflasjon.

Så hvis hyttemarkedet går veldig opp ... Det er ikke snø lenger, så da går kanskje prisene ned.

Men hvis det går veldig opp, så skal du kunne nyte godt av denne verdisvingningen.

Det som er utfordrende, først og fremst i en skjevdeling, er at det reises for mange håpløse krav for domstolene om skjevdeling.

De som er eneste som tjener på det, er advokatene, som da bruker masse tid, skriver store honorar, og de som sitter igjen som tapere.

Det er altså ektefellene.

[SPEAKER_03]

Kan du utdype det litt mer, med eksempler?

[SPEAKER_04]

Hvis du skal ha en tvist om hva du arver for 30 år siden.

Hvor er de bevisene?

[SPEAKER_03]

Så det er bevisspørsmål, da?

[SPEAKER_04]

Ja, det er bevisspørsmål.

Det er jo litt vanskelig.

Altså, nærmere tid ... Hvis du har vært gift i fem år, er det nokså greit å vite hva du hadde før du gifta deg.

Jeg hadde den stygge vasen der, og jeg hadde det stygge bildet der, og jeg hadde ditt og datt, men har du vært gift i 30 år, så har du det meste skifta ut tre ganger, og da ...

Det er veldig vanskelig å vite.

Det er bevismessig.

Jussen trenger ikke være så veldig vanskelig i dette, det er mer det bevismessige.

Da tror jeg at mange ektefeller kan være tjent med kanskje ikke å reise sak, for

da går pengene fort til advokaten.

Det er det som er problemet.

Jeg tror at en ofte kan være tjent med å se seg litt stor på det.

Ja, du arver jo noe, så vi får gi et visst påslag for det at begge ektefellene

...

Men når de går fraværende, så er de kanskje ikke akkurat romslige.

Men det kan jo være noen det rasjonelle, til tross for.

Det er av og til det som kjendisene sier, vi er fortsatt gode venner.

Ja, vis det ved delingen, tenker jeg.

Å være gode venner av det, at det kan svare seg for begge.

[SPEAKER_02]

Ja.

Og så mener at jeg har lest at ved tvil så følger det hovedregelen.

Likedeling.

Så igjen da de håpløse kravene.

Hvis det er tvil, så skal det vel uansett legges til grunn at det blir hovedregelen.

[SPEAKER_04]

Ja.

Fordi at det ligger klarhetskravet sånn at det klart kan føres tilbake til.

Det står i forarbeidene at den som krever skjevdeling, skal bevise sammenhengen.

Og hvis det er tvil, altså det er mer enn sannsynlighetsovervekt, sånn at det skal være de klare tilfellene.

Men det er jo ikke noe forbud mot å reise håpløse søksmål.

Du må ha god rådgivning fra advokater eller andre kyndige sånn at du ikke reiser de håpløse søksmålene, men det er ingenting som hindrer deg.

[SPEAKER_03]

Men er det noen fallgruver som studenter kan ende opp i, og som man bør unngå på eksamen?

[SPEAKER_04]

Det er mange fallgruver, men den største beskyttelsen er at en kan være opptatt av jus og ikke faktum når en blir praktiserende jurist.

Den største utfordringen er hva har skjedd.

Mens i eksamenssammenheng så er det det som står på eksamensoppgaven, det er det som har skjedd, det skal legges til grunn.

Det som kan være fallgruven, er at en begynner å spekulere i det faktumet.

Det er veldig farlig å spekulere i faktum osv., men det er det faktum som står i oppgaven.

Det er det som er oppgitt, det er det en skal forholde seg til.

Men når du kommer ut i den virkelige verden, så er det store utfordringer.

Jussen trenger ikke være så veldig vanskelig.

All juss er jo ...

Det krever arbeid for å se seg inn i den, men ikke nødvendigvis den vanskeligste jussen.

Iallfall ikke på Skjevdingen.

Jeg vil påstå at det er mye vanskeligere å få klarhet i begrepene felleseier, særeier og eneeier.

Og samme er det utfordringen.
Hvis du klarer å håndtere de begrepene der og vet hva de innebærer, så er Skjevdingen en piece of cake, egentlig.
Men i praksis er det vanskelig.
Da er det bevis.

[SPEAKER_03]

Men knyttet til skjevdeling.
Hva er det du som sensor ser etter?
Du var inne på det med klarhetskravet.
Men når du er sensor, hva er det du ser etter?

[SPEAKER_04]

Jeg tenker at jeg er mest opptatt av eierforhold.
Og hvilke formuesordninger du har.
At du ser at det ikke er noe ... Hvis du sier at det er felleseide, vil du si at de eier det sammen?
Nei.
Så jeg er mer opptatt av det.
Det følger egentlig klart av loven at en er i stand til å anvende loven på det faktum som er riktig.
Jeg syns ikke skjevdeling er så veldig sånn vanskelig.
Jeg syns jo ikke det.
Vi har en mer eller mindre klar lovtekst.
Den er iallfall bedre enn 58 tredjeledd.
Og hvis en da har lest litt og reflektert litt, når en nå skal gå på ski i påsken og reflektere litt over hvorfor vi har denne regelen osv., så tenker jeg at Det er mer vanskelig med intellektuelle begreper og litt sånn avanserte ting, som formuesordning, hva er det, og delingsspråket, hva er det for noe.

[SPEAKER_02]

Det er mer utfordring, syns jeg.
Kan jeg bare slutte igjen her?
Ja, vi snakka om fallgruver, og nå tenker jeg på litt sånne mer generelle fallgruver, da.
Det er jo tall i familieretten, det er jo ikke vanlig fra jusstudenter.
Og hvis du klarer å slurve på et tall som gjør at resten av tallene dine blir feil i oppgaven, er det noe du som sensor vektlegger?
Er det skikkelig krise, eller har dere sensorer forståelse for at man slurver, eller er det no go på eksamen?

[SPEAKER_04]

Nei, altså, jeg tenker jo at de tallene vi opererer med, det er jo ikke noen sånn brøker og avanserte Pythagoras-ligninger osv.
Det er nokså enkle tall.
Men det er klart, hvis det står 150 000 i oppgaven, og du leser at det står 15 000, og bygger på det, så vil vi jo selvfølgelig se at det her bare er en kortslutning.
Så hvis det er riktig jus i forhold til feil tall, så spiller ikke det noen rolle, og det blir ikke noe sånn.
Det jeg syns kanskje kan være poenget i forhold til 59, altså

skjevdelingsregelen, er hvis du skal foreta en rimelighetsvurdering til et annet ledd, så er det et poeng å foreta et overslag over hvor mye hver ektefelle sitter igjen med hvis en gjennomfører en skjevdeling.

For hvis du skal vurdere om noe er urimelig, så må du jo nesten se på to størrelser.

Og da må du gi et overslag.

Over hvilke verdier den vedkommende sitter igjen med hvis den gjennomfører skjevdeling.

Og hvilke verdier den sitter igjen med hvis den ikke gjennomfører skjevdeling. Men det er jo ikke noe matematikkfag.

En bruker tallene for å illustrere riktig jus, og det er ikke veldig ... avanserte regneoperasjoner vi hadde i dag, var ikke veldig avanserte.

Det var store tall, det var enkle tall.

I virkeligheten blir det veldig komplisert når du begynner å finne bankutskrifter fra 1930 og kanskje omregner til dagens inflasjonstall osv.

Vi slipper det meste.

Det er veldig enkle matematiske ting.

Det skal gå ved hoderegning, ikke kalkulator.

[SPEAKER_03]

Overordna med første ledd knytta til skjevdeling, så er det ofte faktum som er det vanskelige.

I virkeligheten.

Men i annet ledd så er det jo denne unntaksbestemmelsen.

En helhetsvurdering.

Hvordan går man fram der?

[SPEAKER_04]

Det som av og til irriterer meg, både med studenter og ferdige jurister, er når du skal foreta en helhetsvurdering.

Så sier man bare at det beror på en helhetsvurdering.

Da er jeg som både jurist og sensor interessert i hva som inngår i den helhetsvurderingen.

Vi har det tilsvarende et annet fag, uforholdsmessighet, forholdsmessighet, uforholdsmessighet.

Hvis du skal fengsle en person, så skal du anse at det ikke er et uforholdsmessig inngrep.

Og så bare sier dommerne at det ikke er uforholdsmessig.

Men da vil jeg vite hvorfor det ikke er det.

Og tilsvarende i forhold til en totalvurdering til 59 annet, vil jeg alltid at studentene skal angi noen momenter hva inngår i denne vurderingen.

Og da står det to momenter i lovteksten.

Ekteskapets lengde, som er greit å håndtere.

Og så står det litt sånn banalt eksempel eller lovtekst om innsats for familien.

Da er du inne i moralske vurderinger som er mye vanskeligere å operasjonalisere.

Men jeg vil at en skal ...

Hva inngår i den vurderingen?

Jeg tenker det viktigste er hva noen sitter igjen med.

Det er derfor du må ta et anslag på hvor mye hver av de har.

Med eller uten skjevdeling.

Men det bør en gjøre.

Ikke bare ut fra en totalvurdering som kommer til at dette er urimelig.
Det gir veldig lite uttelling.
Jeg vil vite hvilke momenter en la frem på.

[SPEAKER_03]

I tillegg til de to momentene som er nedfelt, er det flere ting man kan legge vekt på?

[SPEAKER_04]

Det står ikke i lovteksten.
Hvis den ene ektefellen kan få en urimelig svak økonomi.
Da må man faktisk sjekke.
Får man en urimelig svak økonomi hvis man anvender 59?
Da har du ikke noe annet utgangspunkt enn at du må ta en sammenligning før og etter.
Med skjevdeling, uten skjevdeling.
Hva er størrelsen?
Er det urimelig at en blir avspist med så lite?

[SPEAKER_02]

Og så den eventuelt urimelig dårlige økonomien, da.
Er det i forhold til hvordan ektefellenes økonomi var under forholdet, eller er det mer sann generelt samfunnsmessig urimelig dårlig økonomi?

[SPEAKER_04]

Det eneste jeg kan garantere, er at det er ikke noe genistrek å skille seg.
Det er ikke noe genistrek rent økonomisk.
Det kan selvfølgelig være nødvendig av mange andre grunner, men økonomisk er ikke det et kupp.
Samlingen blir jo ... Og ikke hvordan du hadde det før, for begge to får det kjøpere.
Det er mye billigere å være to.
Begge får det kjøpere.
Spørsmålet om du får det urimelig kjøpt, det er jo det som er.
Og da kan ikke sammenligningen være ... Kan du si hvordan du hadde det før, men faktisk hvordan ... Får en en urimelig svak økonomisk stilling, gitt at du har vært gift i 30 år, og fra alt for familie osv., barn osv., og ikke lagt opp noen betydelige verdier, er det urimelig at du da står igjen med 100 000.
Mens den andre kanskje kan sitte med 100 millioner.
Det er en interessant problemstilling.
Så kjøpt er det, uansett når en skiller seg.
Det er ikke noen god forretningsidé.

[SPEAKER_03]

Det er det urimelige som er viktig.
Ikke bare at man blir stilt i en dårligere økonomisk stilling, men urimelig.

[SPEAKER_04]

Ja, for en skilsmisse medfører store økonomiske konsekvenser.
Det er ikke dermed sagt at en ikke kommer gjennom det.
Og det kan være mange grunner til at en skilles, og gode grunner også.

Men at det merkes.
Ja, selvfølgelig.
For det gjør man uansett.
Tidligere hadde en en vaskemaskin på deling når man har hver sin.
Det er jo ikke verre.
Tidligere hadde en en bil på deling, og plutselig hadde du én bolig hvor du bodde, når du plutselig har hver din, så det er ikke tvil om at det er store økonomiske ringvirkninger.
Det kommer selvfølgelig an på hvor økonomien har.
Å sitte hjemme med gode forhold, egentlig ... Eller greie forhold, begge ektefellene, hvis de har lagt opp og er flinke.
Men som sagt, det er det som er problemstillingen.
Får den ene ektefellen.
Den ene ektefellen.
En urimelig svak økonomi.

[SPEAKER_03]

Hvis vi går tilbake til det med eierforhold, og da begrepet sameie og eneie, for så vidt, så er spørsmålet mitt, hva skal til for at sameie kan oppstå mellom ektefeller?

[SPEAKER_04]

Det er bare at en erverver ting i fellesskap.
Hvis du skal kjøpe en is til ti kroner, så vil den ene ektefellen legge fem kroner på disken, den andre fem kroner på disken, og da er isen i samme eie, da kan ikke den ene spise opp hele.
Det er bare det at du egentlig bidrar på en eller annen måte ved erverv.
Dere er enige om å anskaffe denne isen eller denne tingen, hva det måtte være.
Det er en felles enighet om dette, og så må begge faktisk bidra.
Det er ikke nok å ha et sterkt ønske om å bli sameier.
Det er ikke nok.
En må faktisk bidra med noe inn ved anskaffelsen.

[SPEAKER_03]

Så det er både bidrag, men også enighet?

[SPEAKER_04]

Ja, det må være en enighet.

[SPEAKER_03]

Det er mange ulike typer bidrag, kan du si litt om det?

[SPEAKER_04]

Det enkleste er når begge to bidrar med økonomi.
Hvis du skal kjøpe en bil til en halv million, og begge bidrar med 250 000 hver, så er det klart et likeverdig bidrag.
Hvis den ene bruker alle pengene sine på å betale bilen, andre bruker
Da er det jo sluttsummen her som gjør at de er i stand til å anskaffe.
Det er en felles innsats bak anskaffelsen.
Da må man se litt større på det, ikke bare se på hvem som er betalt for bilen eller huset.

Man må se på hva den andre har bidratt i det økonomiske fellesskapet. For det er jo et økonomisk fellesskap mellom to mennesker. Alternativet var jo at den ene betalte halvparten av lånet på bilen, og den andre halvparten, og så betalte den halvparten av driftsutgiftene, og den andre andre halvdel av driftsutgiften. Så det kan ikke bli en annen løsning økonomisk sett hvis den ene betaler hele bilen og den andre tar alt i løpet av utgiftene. Så det er litt logiske betraktninger, egentlig. Men en felles enighet om anskaffelsen, den er viktig.

[SPEAKER_03]

Og i det får man også sånne indirekte bidrag, for man kan også bli sameier med det.

[SPEAKER_04]

Det er et typisk eksempel, det at du betaler forbruksutgiftene. Det er et indirekte bidrag, det er ikke direkte i anskaffelsen. Så direkte da er det altså at du skyter til penger der og da. Med anskaffelsen, indirekte bidrag, vil det bli annet og annet. Det som er interessant i den forbindelse, det er jo om Arbeidet hjemme, som har vært veldig mye diskutert gjennom tidene, om det kan være et indirekte bidrag. Det er jo Høyesterett anerkjent i 75. Og så er jo kanskje det litt på vei ut, fordi jeg tenker det er kanskje færre samliv hvor en har valgt et sånt tradisjonelt kjønnsrollemønster, hvor den ene er bare hjemmeværende og den andre er bare utover. Men det kan jo endre seg. Det kan komme andre stemninger. I samfunnet som gjør at en søker tilbake til det gamle konservative kjønnsrollemønsteret. Det vet en jo aldri på utvikling. Men for min del har de tenkt at nei, en skal ikke nekte for hjemmearbeidet, men en får bidra begge to direkte med den gang. Men alt som ikke knytter seg til direkte innskudd ved ærværet, det vil være et indirekte bidrag.

[SPEAKER_03]

Og hvordan vurderer man det her egentlig, på eksamen? For det var litt det der med ... Når jeg husker jeg jobba med det, så var det litt det der med at det var motstrid. Det er tidligere høyesterettsdommer, så er det en ny lov ... Eller nå var den ikke så ny lenger, da, men den nyere ekteskapsloven. Hvordan gjør man det her på eksamen?

[SPEAKER_04]

Nei, det er flere standardfremstillinger av norsk familierett. Hvis en bruker det som står i lærebøkene, så kan en komme et godt stykke på vei. Og så er det noen som kan ha litt mer. Spesielle synspunkter på hva som bør være relevant osv. Men hvis en forholder seg til det en leser i lærebøker, og forholder seg til det som blir gjennomgått på forelesninger, eventuelt seminar, så tenker jeg en kommer godt i land, rett og slett.

Så skal en ikke skape ny teori på eksamen.

Da skal en vise at en har forstått det som iallfall hevdes å være gjeldende etter det de som skriver lærebøkene eller som underviser.

Det er ikke sånn at en trenger skape ny jus og tro at det er genialt.

En får heller gjøre igjen masteroppgaven når en skal skrive den, eller eventuelt drive med forskning.

Så eksamen er egentlig å prøve.

Eller å vise at du faktisk har forstått det som presenteres som gjeldende rett i en leiebok.

[SPEAKER_02]

Kan jeg også stille spørsmål angående eneie og sameie?

For hvis du tar med en bolig inn i et ekteskap, så er du eneie over den.

Er det mulig da å få det til å bli sameie, og eventuelt, hvordan gjør man det?

Da må en få en avtale.

[SPEAKER_04]

En kan jobbe hjemme i den boligen så lenge en vil, en blir ikke sameier på bakgrunn av det.

For boligen var der allerede før ekteskapet, så du kan ikke få en sånn endring av eierforholdet ved senere innsats.

Da må det være aksept hos den andre at jo, hvis du er hjemneværende, så skal du selvfølgelig få en eierandel.

Det er et rettsstiftende moment.

En avtale, en felles enighet mellom ektefellene.

Det at du flytter inn hos noen som har en bolig fra før, og tror at du etter fem år blir sameier, det er en bløff.

Du blir ikke sameier uten at det er et rettsstiftende moment, og det må være en felles enighet om dette.

[SPEAKER_03]

Må det være en uttrykkelig avtale, eller kan det være etterfølgende atferd eller stilltiende avtale?

[SPEAKER_04]

Jeg ville jo sagt at det kreves litt uttrykkelig.

Ja, jeg ville sagt det.

Høyesterett har vel også lagt det til grunn i en avgjørelse om at det skal skilles til for at det bare skal bli sameier uten videre.

Så jeg tenker at det må påvises hva som gjør at du er blitt sameier.

Når andre ektefeller eide denne boligen før du inngikk ekteskap, hvorfor er du blitt sameier?

Da må du altså bevise hva som er det rettsstiftende momentet her, at du bare bor der og håper at du blir sameier.

Det er ikke nok.

[SPEAKER_03]

Men angående tredje ledd, da, er det jo i ekteskapsloven paragraf 31.

Skal man innom annet ledd først når man vurderer husmor-sameie?

Ja ... At du ser hvor jeg vil?

[SPEAKER_04]

Jeg tenker det som står i paragraf 31 annet ledd, det som ... Jeg husker ikke helt ordlyden, men altså erverver sammen blir sameie, så er jo paragraf 31 tredje ledd bare egentlig en ...

Spesialregulering, akkurat den type erverv som kan ligge i arbeidet hjemme.

Et moment, liksom?

Nei, det er en egen type tilfelle som er regulert der.

Annet ledd dekker jo alt.

Anskaffa sammen, er det ikke?

Står i lovteksten, husker ikke helt.

Så dekker jo det alt.

Og så har jeg tenkt at det var behov for å spesialregulere.

Det skyldes at dette er vår rettspraksis.

75 avgjør hvordan en da fikk en ny lov.

Så tenkte man at nå kan det være greit å kodifisere det som er lagt til grunn i rettsprosessen.

Men egentlig dekker annet ledd på mange måter dette fullt ut, vil jeg påstå.

Men det er greit at du har tredje ledd i tilfeller der det kan være aktuelt.

Men hvis du har en oppgave på eksamen hvor det ikke står en puck om at den ene ektefellen har vært hjemmearbeidende, så vil det være veldig uheldig å drøfte tredje leddet.

For det tredje leddet gjelder i de tilfellene hvor den ektefelle har vært hjemneværende.

Hvis det fremgår klart av faktum at begge har vært i yrkesaktivt arbeid og ikke har vært hjemneværende, da skal vi ikke ned i tredje ledd, da skal vi vurdere et annet ledd.

Det vil jeg si er en svakhet ved en besvarelse hvis en ikke skjønner virkeområdet til tredje ledd.

Det kan faktisk være vårt hjemmearbeid og ikke hente argumenter derfra.

De samme momentene kan utlede via praksis knyttet til eller forståelsen av annet ledd.

[SPEAKER_03]

Men i annet ledd står det jo den ordlyden.

Kan man si at det er en henvisning til bare alminnelige prinsipper?

Så det er ikke bare Olyndaleien man skal vurdere?

[SPEAKER_04]

Ervervet sammen, så ligger det å erverve noe.

Du henviser i stor grad til alminnelige formuesrettslige prinsipper.

For det kan være avtale, det kan være felles forståelse.

Så det er jo en henvisning til alminnelig stiftelsesgrunnlag i formueretten ellers.

[SPEAKER_03]

Men på eksamen, for det er jo veldig mange momenter.

Hvordan får man en veldig fin fremstilling, en gjennomgang på det?

Sånn at det ikke blir sånn skikkelig rotete?

[SPEAKER_04]

Nei, altså hvis en får en problemstilling knytta til om en erverver noe sammen,

så vil det være ...

Starter med noen av de kjente størrelsene.

Som jeg spør studentene, hvis du lurer på hvem som eier en eiendom, hva gjør du da?

Du kan jo gå bort på døren og banke på hvem som eier her.

Eller du kan gå inn i grunnboken og se hvem som er registrert som eier.

Jeg ville kanskje begynt med det formelle eierforholdet.

Hvem er registrert som eier, hvem har tatt opp lån, hvem er ansvarlig for lån osv.

Det kan gi indikasjon på at vedkommende også anses som eier.

Og så har vi en bestemmelse i tvangsbyråsloven som sier noe som også er lagt til grunn i praksis, at de formelle forholdene er ikke avgjørende, det er det reelle.

Så går en inn og analyserer.

Har begge to bidratt?

Den ene var ansvarlig for lånet og betalt ned.

Den andre hvilke bidrag har vedkommende inn.

Og så må man analysere faktum for å se det.

Men jeg tenker ofte vil de ryddige besvarelsene begynne i det formelle?

For det er ofte der du begynner i praksis.

Hvis du lurer på hvem som eier en eiendom, sjekker du Grunnboken.

Så kan du gå videre osv.

Og så må du se på ... Hvis det er en eiendom som er anskaffet til samlivet, så må du spørre om det er enighet om dette.

Begge har bidratt.

Og det kan jo være at de er enige om at de skal gå til anskaffelse, men en har faktisk ikke bidratt og blir ikke her.

En må påvise et bidrag inn, enten direkte eller indirekte.

[SPEAKER_03]

Du nevnte formelle versus reelle forhold.

Det er noe jeg husker ... Det er en dom som sier at det er de reelle forholdene som er gjeldende.

Men hvis de formelle og de reelle forholdene taler i samme retning, har de formelle forholdene da større betydning?

[SPEAKER_04]

De reelle underliggende forholdene bekrefter det formelle.

Så det er det underliggende reelle som er interessant.

Men de kan jo altså bekrefte det som også fremgår av offentlige registre osv.

Og så kan det variere litt.

Hvis du er inne på et forretningsmessig område, så kan kanskje de formelle forholdene ha større betydning hvis det er business fordi omverdenen kan innrette seg etter det som er registrert osv.

på en helt annen måte enn hvis tvisten står om en bolig eller innbo.

Eller en fritidseiendom for så vidt.

Så det kan nok ... De formelle forholdene kan kanskje ha en større gjennomslagskraft hvis det er innenfor næringsvirksomhet osv.

[SPEAKER_03]

Kan man også si at hvordan likestilling har fått en annerledes betydning?

Hvis man kan si det.

Kan man da si at de formelle forholdene har fått en større betydning enn for 40 år siden, når det ofte var mannen som f.eks. skrev avtalen?

[SPEAKER_04]

Det er et godt poeng.

Det er veldig få i dag som kjøper bolig sammen uten at begge to fremgår av grunnboken.

Det vil være veldig rart.

Hvis du har et tilfelle hvor det bare er den ene som er registrert som eier, så kanskje det er en realitet i det.

Det kan godt være.

Fordi de er i stand til å erverve mer enn det de var for 50 år siden.

Da eier du folk ingenting som du ikke har store problemer i.

Det var bare en leieavtale og litt innbo og skrot.

Men i dag er det problemer.

Folk har det forferdelig godt i dette landet.

De har fem eller seks-syv biler osv.

Jo mer verdier du har, jo vanskeligere blir det å gjøre opp til dette.

Hvis det ikke er noe, så er det fort gjort.

Disse reglene har fått større betydning i dag.

Enn de hadde på 1950-tallet, hvor folk var mye mer fattige.

Det var få som hadde mye penger.

De hadde leieavtaler.

Du eide ikke din egen bolig.

Men jo mer du eier, jo større utfordringer er det.

[SPEAKER_03]

Hvis vi går litt videre i forhold til det med sameie.

Hvordan skiller det seg fra felleseie, sånn begrepsmessig?

[SPEAKER_04]

Nei, sameier refererer til at du eier formuesgode sammen, og felleseie har ingenting med eierforholdet å gjøre, det er bare spørsmål om hvilke delingsregler som skal få anvendelse.

Da vet en at hvis en har felleseie, så deles all formue likt.

Altså en har en likedeling av netto formue under ektefellelse.

Det er ingen kobling.

Det er resten ikke noen kobling mellom sameier og felleseie.

[SPEAKER_03]

Har du flere spørsmål, June?

[SPEAKER_02]

Jeg har skrevet noe her ... Hvorfor er det strengere å bli sameie i andre eiendeler enn felles bolig og innbo?

[SPEAKER_04]

Det er vel i forholdet til tredjeleddet vi diskuterer det.

Er du enig i det?

Ja, det er jeg enig i. Og grunnen til at det kanskje er ...

Det som er vanskeligere å bli sameier som følge av arbeidet i hjemmet, er at hvis en er sameier i alt, så er en egentlig verdsatt innsatsen i hjemmet litt ulikt, avhengig av den utarbeidendes inntekt.

Det er litt problematisk.

Jeg tror det er en grense for hvor mye en kan tilskrive den økonomiske verdien av å være hjemmeværende.

Hvis du har en situasjon hvor du har råd til å ha en hjemmeværende ektefelle, men samtidig har råd til å kjøpe deg hytte, landsted, seilbåt osv., så tjener du rimelig godt.

Da er det ofte sånn at vi sier som så at da vil det være sameie i boliginnbo. Innsatsen i hjemmet kompensere utarbeidernes inntekt, men hvis inntekten til den utarbeidende er så høy, så vil en kunne si at han eller hun kan erverve andre ting enn bare boligen.

Det går litt på verdsetnelsen av innsatsen i hjemmet, og så er det spesielt utenfor akkurat den biten.

Det er viktig å være klar over at det er helt urimelig at en ektefelle ikke skal ha noe

... ja, verna mot det?

Jo, det er verna så det smeller.

Fordi at verdien av seilbåten skal jo deles i to.

Men det er spørsmål om hvem som eier den.

Så hvis vedkommende som eier seilbåten får problemer med keitornet, så kommer keitornet og tar utlegg i seilbåten.

Det kan ikke hjemmearbeidet hindre, for han eier jo den seilbåten.

Men hvis det er plussverdier, både i seilbåt og politisk eiendom, og de i felles eie, så skal jo de ha halvparten av verdiene hver.

Så det er jo ikke et overgrep sånn sett å ikke bli med der at så erverves ekteskapet.

[SPEAKER_03]

Hvis du skulle ha delt inn familierettsfaget i overordna tema, hvilke tema ville du ha delt inn i da?

Og hvilke vil du eventuelt si studentene bør jobbe mest med?

[SPEAKER_04]

De må ha klarhet i byggjeldsbruken.

Formuesordningen.

Ha full kontroll på hva begreper vi bruker.

Vi bruker felleseiere og hva det inneholder.

Og så må de ha full kontroll på

Eierforholdet, altså hvilke underbegrep vi har der.

Det er ene- og sameie.

Å ha full kontroll på dette, hva de inneholder, konsekvensen av at noe er eneie, noe er sameie, det er utrolig viktig.

Så det er egentlig den begrepsforståelsen som er nøkkelen til et langt og lykkelig liv innenfor familien.

[SPEAKER_03]

Ja.

Har du noen siste tips til studentene?

[SPEAKER_04]

Jeg tror det er veldig viktig å reflektere over det en holder på å lese. Fordi at en kan lese veldig mye. Mange av mine medstudenter nedstuderte ikke innsatsen i lesesalen. Men jeg tror det at de reflekterte for lite over det de leste. De sa du leste og leste og leste. Vi hadde en bok nede på barneskolen i Sirdal som het 'Hva lar seg nå?'. Av og til så kan kanskje det være et råd å ta med seg i dag. Hva leser jeg egentlig nå? Hva innebærer dette? At du reflekterer over det som forfatterne ønsker. Det tenker jeg òg i forelesninger osv. Folk er jo veldig opptatt av å transkribere det som sies. I stedet for å sitte og høre etter på hva foreleseren sier, at du klarer å følge med i resonnementene, tilsvare det å jobbe med bøkene. Det kan være krevende. Jeg detter av og til i lasset når jeg skal jobbe med noe krevende. Da må du hente deg inn i det, ikke bare fortsette å lese som ingenting har skjedd. Du må forstå, og der er refleksjonen tanken, og så gjelder det å diskutere. ... med sine medstudenter. Dette med å lære er en sosial konstruksjon. En lærer i samspill med andre for å teste ut ideene. Det er veldig viktig å diskutere juss både med lærere og sine medstudenter. Vi lærer òg veldig godt av å diskutere. Vi diskuterer oss imellom faglige spørsmål. Det er fordi kunnskap skapes i en sosial konstruksjon. ... mellom ulike aktører, og da er studentene veldig viktige for å bidra til læringsmiljøet. Så jeg tenker det er viktig.

[SPEAKER_03]

Diskutere og tenke litt aktivt over faget?
Hensynsikkert også?

[SPEAKER_04]

Hele veien.
Hvorfor har vi denne regelen?
Det er veldig, veldig viktig.
Og som sagt, det kan være ulike hensyn som gjelder i forhold til ulike problemstillinger for familierett, men reflektere over hvorfor fikk vi denne regelen.
Det er viktig.
Og det vil ikke bare gjelde familierett, det gjelder ethvert juridisk fag. En må tenke hva er formålet med denne loven.
Det står ofte i paragraf 1 i moderne lover, hva er formålet.
Men det kan også være ulike formål i forhold til de enkelte bestemmelsene i loven.
Så det er utrolig viktig at en er på jakt etter de grunnleggende verdiene og hensyn som gjelder kanskje som loven som helhet, men også i forhold til den enkelte rettsregel.

[SPEAKER_03]

Har du noen siste ting du lurer på, Gunnar?

[SPEAKER_02]

Jeg tenker spesielt i reglene om deling.

De kan være litt spesielle for utenforstående, ikke-familierettede ekspertjurister.

Tenker du at de er rettferdige, at de har gjort opp i loven?

Eller kan de virke urettferdige?

[SPEAKER_04]

Nei, altså ... Jeg mener jo at de har balansert det gode.

... regler jevnt over.

Og det er jo rom for skjønn, og det kan være en ulempe.

For da kommer kanskje flere avgjørelser for domstolene.

Men sett under ett, så er det ... Jeg ville jo formulert noen av disse bestemmelsene noe annerledes av hensyn til å lette forståelsen.

For det er mange av de som ikke er veldig pedagogiske når det står i § 31 at det å inngå ekteskap ikke medfører noen begrenset ektefelles rett til å råde over det han eller hun eier.

Så kunne jeg ikke bare skrive at inngåelse av ekteskap ikke endrer på eierforholdet til det den enkelte eier.

Det er jo å skrive norsk.

Så er det noen bestemmelser jeg kunne tenkt meg å formulere på en annen måte.

Men jeg tenker helheten, og det er det som er krevende i faget.

Å få en helhetlig forståelse.

Å, det er grovt urimelig?

Nei, ikke hvis du ser det i sammenheng med den andre regelen der.

At du ikke eier noe, og det er forferdelig.

Nei, men verdien skal jo deles likt, så spiller det så mye rolle å være eier, egentlig.

[SPEAKER_02]

Det var akkurat det jeg mente i starten.

Da han starta med det faget, tenkte jeg herregud, så urimelig.

Men når du begynner å forstå litt at nei, du har sikring der og sikring der, og sikkerhetsventil, så begynner du å gi litt mer mening, da.

Det gjør det.

Det er veldig heldekkende, kan du si.

[SPEAKER_04]

Og det er derfor det er så viktig å få tak i helheten også.

Få på plass de grunnleggende begrepene om formuesordninger og eierforhold for dem på plass, og det at du bare koser seg og får fullstendig oversikt, og ser at ok

...

Urimelige konsekvenser.

Det isolert sett.

Men så kommer den regelen.

Og når du får helheten, så ser du at det er rimelig balansert, det hele.

[SPEAKER_03]

Nei, men jeg er enig i at familierettsfaget er veldig sånn ... Du har veldig mange ulike temaer, mange ulike bestemmelser i ekteskapsloven, så man kan fort ende opp med å fintolke, henge seg veldig opp i de detaljene. Men det viktigste tror jeg kanskje er å se det overordna, at det henger veldig bra sammen.

[SPEAKER_04]

Ja, helheten er veldig viktig i lovgivninga, at det er et helhetlig perspektiv. Så nei, så jeg tenker ... Det er et system, det er en indre sammenheng som gjør at det henger sammen. En gjeld er uenig, enkeltregler osv. Så er det veldig greit at hvis en ikke ønsker denne ordningen i det hele tatt, så er det ingen som tvinger deg til å velge formuesordningen. Felleseie, hvis du driver en business med 100 ansatte, så er det livsfarlig å inngå ekteskap uten å ha særeie på bedriften. For hvis du går fraværende, så skal du plutselig dele bedriften i to. Det er det farligste du kan gjøre. Du har nærmest en plikt til å holde bedriften utenfor av hensyn til 100 menneskers arbeidsplass. Du kan avtale å holde noe formue utenfor. Det er særlig aktuelt hvis du driver en virksomhet ved siden av. Og at det er der du får inntektene dine. Nå må du også tenke på dine arbeidstakere. Er dette veldig sunt for denne bedriften? Hvis en finner på at det skal skille meg, da skal en dele halvparten av verdiene. Nei, det er ikke sunt. Det trenger ikke være mistillit eller noen ting. Det er bare at du tenker på 100 sjeler som har sin arbeidsplass der. Da burde du faktisk skylde dem at du skiller det ut som en egen formuesgode. Dette bør være akseptabelt selv. Det trenger ikke bli mistenkelig for den andre ektefellen om han vil ha særøye på akkurat det.

[SPEAKER_03]

Det er ikke sånn at man kan gå via paragraf 59 tredje ledd? Det fungerer ikke som en automatisk sikkerhetsventil? Overhodet ikke.

[SPEAKER_04]

Sånn at ... Avtaler gir en helt annen, større forberedelighet enn å stole på at en dommer lander på riktig side av 59 treledd. Det er riktignok noen uttalelser i forberedelsen at 59 treledd kan være anvendelig overfor formuer som knyttes opp mot ... Næringsvirksomhet osv., men disse hundre arbeidstakerne som sitter og er uvisse om en dommer kommer fram til rett konklusjon ... Nei, det vil jeg ikke utsette dem for. Du skaper større forutbredelighet ved å ha avtaler ved siden av. Men for oss vanlige folk, som ikke eier store bedrifter osv. og ikke tjener plagsomt mye, vi klarer oss veldig godt med felles vei.

[SPEAKER_03]

Da nærmer vi oss slutten av denne paragrafpraten.

Tusen takk til deg, Asbjørn, for at du tok deg tid til å være her.

Og takk til deg, Jone, som kom med veldig gode innspill underveis.

Vi håper episoden har gjort familierett litt mer forståelig, og at du som lytter føler deg litt bedre rusta til eksamen.

Vi snakkes.

[SPEAKER_00]

Du har hørt en podkast fra Universitetet i Stavanger.